

Murrosikä adoptio- perheessä

Teksti: Hannele Davidsson

Adoptioerheet ry järjesti Porvoossa 29.10.2006 tilaisuuden, jonka teemana oli adoptoidun murrosikä. Tilaisuudessa oli mukana niin adoptiovanhempia, adoptioerheiden läheisiä kuin adoption parissa työskenteleviä ammattilaisiakin.

Haasteellinen minäkuva

Adoptiokuraattori, tutkija **Sanna Mäkipää** käsitteli omassa esityksessään adoptionuoren identiteetistä, sosiaalisista suhteista ja psyykkisestä terveydestä tehtyjä tutkimuksia.

Adoptionuoren identiteetin kehitykseen liittyy haasteita. Hänen on pohdittava kaksia vanhempiaan, mahdollisesti etnistä taustaa, johon useinkaan ei liity sidettä syntymämaan etniseen kulttuuriin, sekä adoptiotaustaansa. Oman sisäisen identiteetin ja ympäristön määrittelemään identiteetin välille voi syntyä ristiriitä. Nuori kokee olevansa vaikkapa suomalainen, kun taas ympäristö määrittelee hänet joksikin muuksi. Toisten tulkintojen merkitys identiteetin muodostumiselle on syytä pitää mielessä.

Grotevant (2000) mainitsee identiteetin olennaisiksi osatekijöiksi esimerkiksi persoonallisuuden eheyden sekä tunteen ajallisesta jatkumosta. Adoption merkitys identiteetin muodostumiselle vaihtelee. Tytöt ovat usein erityisen kiinnostuneita sen eri merkityksistä: yhteiskunnallisista, juridisista, ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä. Sanna Mäkipää totesi, että perheessä on erilaisia

tapoja identiteetin käsittelyyn, ja tällä on nuorelle suuri merkitys. Ulkopuolisessa maailmassa identiteetti on enemmän liikkeessä: kansainvälisesti adoptoitu nuori voi kokea syntymämaassaan olevansa erityisesti adoptioomaansa edustaja ja päinvastoin. Hänen identiteettinsä on kompleksinen, sillä adoptio on sellainen osa identiteettiä, josta ei pääse pakoon.

Irhammar (2006) on tutkinut 181:tä adoptionuorta Ruotsissa. Hän aloitti tutkimuksensa näiden ollessa murrosikäisiä ja jatkoi sitä kahdeksan vuotta myöhemmin tutkittavien ollessa nuoria aikuisia. Irhammarin tutkimuksen mukaan biologisen taustan merkitys on vaihdellut eri yksilöillä ja eri vaiheissa. Oman biologisen taustan intensiivinen pohtiminen oli hänen tutkimuksessaan yhteydessä heikompaan psyykkiseen terveyteen. Pohdinnan kohteena oli erityisesti se, ketä fyysisesti muistuttaa. Murrosiässä koettu tyytymättömyys omaan ulkonäköön ei kuitenkaan kovin usein siirry mukana aikuisuuteen.

Oman lapsen saaminen saa myös usein adoptoidun pohtimaan taustaansa. Hän pohtii mahdollisia tuntemattomia geneettisiä sairauksia sekä omaan adoptioonsa johtaneita syitä. Oma lapsi toimii linkkinä omaan lapsuuteen. Lapsi myös antaa puuttuvia paloja identiteettiin ja oli usein ainoa tuttu biologinen sukulainen.

Adoptiolapsi pelkää usein osoittavansa kiittämättömyyttä kiinnostumalla biologisesta taustastaan. Mukana on myös itsen satuttamisen pelko: mitä omasta taustasta löytyy? Kolumbiasta adoptoituja nuoria tutkinut von Greiff taas on kritisoinut juurien etsimisen liiallista korostamista.

Erilaisia identiteettejä

Sanna Mäkipää esitteli Norjassa tehtyä haastattelututkimusta Intiasta adop-

toiduista nuorista naisista. Tutkimuksessa löydettiin viisi erilaista naistyyppiä, jotka määriteltiin hyvin sopeutuneeksi, luovaksi ja erilaiseksi, mutta hyväksynnän saaneeksi ja ymmärretyksi, ei-hyväksytyksi taistelijaksi, intialaiseen taustansa liittyneeksi sekä rauhottomaksi, perhettä tukikohtanaan pitäväksi satelliitiksi. Tutkimuksessa korostetaan, että nuori voi hyvin, kun hän kokee olevansa hyväksytty.

Scherman (2006) on tutkinut Venäjältä Uuteen-Seelantiin adoptoituja nuoria. Schermanin tutkimuksen mukaan nämä nuoret ovat sopeutuneet hyvin ja hyötynyt siitä, että heillä on sama etninen tausta kuin adoptiovanhemmillaan. Sanna Mäkipää toi kuitenkin esiin, että Suomen suhde Venäjään on hyvin erilainen. Meillä samasta tutkimuksesta olisi kenties saatu erilaisia tuloksia.

Mäkipää kertoi myös USA:ssa Evan B. Donaldson Adoption Institutessa käynnissä olevasta hankkeesta, jossa tutkitaan adoptoidun identiteetin kehitystä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen kohteena ovat Koreasta adoptoidut nuoret. Tämänkin tutkimuksen valossa naiset näyttävät olevan taustastaan kiinnostuneempia kuin miehet.

Vaikea tutkimuskenttä

Sanna Mäkipää totesi adoptionuoren identiteetin tutkimiselle olevan selkeästi tarvetta. Miten tukea identiteetin kehittymistä, ja mikä on normaalia kehitystä? Ennen 2000-lukua on tehty varsin vähän tutkimusta, ja menetelmät ovat olleet lähinnä meta-analyttisiä, kun taas uudempi tutkimus hyödyntää laajemmin eri menetelmiä.

Suomessa tutkimusta adoptoitujen identiteetistä ei juuri ole sen enempää kotimaasta kuin kansainvälisesti adoptoiduistakaan. Adoptiokuraattori mainitsi kuitenkin Nina Forstén-Lindmanin tekeillä olevan tutkimuksen.

Tämän aineistona ovat 13 - 28-vuotiaat adoptoidut, ja Forstén-Lindman selvittää heidän suhdettaan biologiseen taustaan, mahdollisia sopeutumongelmia siihen johtaneine syineen sekä sitä, millainen on adoptioperheen toimivuus. Esille nousevat perheiden tuen tarve heti adoption tapahduttua sekä kansainvälisesti adoptoitujen kohdalla rasismi, joka tulee nykyistä paremmin ottaa huomioon.

Keskeinen kiintymyssuhde

Hollannissa ja Ruotsissa on tehty 2000-luvulla tutkimuksia adoptoitujen sosiaalisista suhteista ja pärjäämisestä. Hollantilaistutkimuksen tulokset korostivat adoptiovanhempien herkkyyden sekä kiintymyssuhteen laadun merkitystä.

2000-luvun kohutut ruotsalaistutkimukset ovat puolestaan osa laajempaa epidemiologisten tutkimusten sarjaa, jossa analysoitiin huolellisesti erilaisia rekistereitä. Lindbladin (2003) tutkimustulokset herättivät kohua, sillä niiden valossa adoptoiduilla näytti menevän huonosti. Sanna Mäkipää muistutti aiheellisesti, että näistä tuloksista huolimatta suurimmalla osalla adoptoiduista menee hyvin. Tätä tuki myös Bergin ja Kellyn 1997 julkaistu kansainvälisesti adoptoituja nuoria Ruotsissa käsittelevä tutkimus. Adoptoitujen runsas edus-

tus esimerkiksi terapioissa voi selittyä myös vanhempien herkkyydellä reagoita ongelmiin, vaikkakin Bergin ja Kellyn tutkimuksessaan adoptionuorilta saamat vastaukset toivat esiin erityisesti tyttöjen erityisen tuen tarpeen.

Ruotsalaisia rekistereitä on analysoineet myös Hjern (2002) tutkimusryhmineen. Ryhmän tutkimuskohteena olivat sosiaalinen sopeutumattomuus ja vakavat mielenterveyden häiriöt. Myös tämän ryhmän analyysi paljasti adoptoitujen yliedustuksen näistä ongelmista kärsivissä ryhmissä. Tutkimuksen valossa keskiluokkainen perhe oli adoptoidulle riskitekijä. Tässä yhteydessä adoptiokuraattori pohdiskeli, miten suuressa määrin käytöshäiriöissä voi olla kyse irtiotoista keskiluokkaisesta arvomaailmasta. Myös lapsen lähtömaanosalla sekä adoptioiällä näytti olevan merkitystä, samoin adoptiovanhempien kyvykkyydellä ymmärtää lastaan. Hjernin ryhmän linjoilla on myös von Bobrczyskowskin (2006) tutkimus.

Myös Femmie Jufferin työryhmän 2005 julkaisema laaja meta-analyytinen tutkimus käsitteli kotimaasta sekä kansainvälisesti adoptoitujen psyykkistä terveyttä. Hän analysoi työryhmineen satakunta käytöshäiriöitä ja psykiatrasta terveydenhuoltoa käsittelevää artikkelia. Vaikka Juffer työryhmineen korostaa myös adoptoiduilla menevän hyvin,

tutkimus osoitti niinkään adoptoitujen yliedustuksen psykiatrasta hoitoa saavien ryhmässä.

Brittiläisen Collishaw'n (1997) tutkimus kertoo naisten pärjänneen paremmin ja että naisilla oli vahvempi sosiaalinen tukiverkko. Adoptoidut miehet taas näyttivät kääntyvän harvoin ystäviensä puoleen tukea saadakseen. Voidaankin kysyä, mitä miesten tilanne kertoo kiintymyssuhteiden laadusta.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että on olemassa pieni, erittäin huonosti voiva adoptoitujen ryhmä. Tämä nostaa esiin paljon kysymyksiä pahoinvoinnin syistä sekä tarvittavien tukitoimien laadusta.

Kokemuksia kuraattoritoiminnasta

Pieni huonosti voivien ryhmä näkyy myös kuraattorityössä. Nuoret itse soittavat adoptiokuraattorille harvoin, mutta heidän puheluidensa aiheina ovat usein erilaisuuden tunteet ja omat juuret. Osa nuorten puheluista on myös normaaleja murrosikäisen huolia.

Yhteydenotot kuraattoriin osoittavat, että perheiden on tarvittaessa vaikea saada oikeanlaista apua. Ammattilaisten adoptiotietouden lisäämiselle on selvä tilaus varsinkin, koska kasvava joukko adoptoituja lähestyy murrosikää.

Sanna Mäkipää muistutti kuulijoi-
taan, että nuorilla on tarve tulla kuul-
luiksi ja otetuiksi vakavasti. Nuoret ovat
kuitenkin yksilöitä, ja eri tekijöiden mer-
kitys heidän elämässään vaihtelee.

Paluu varhaisvaiheisiin

Lastenpsykiatri **Sirkka-Liisa Torniainen**, itse pian kahden adoptiolapsen äiti, muistutti murrosiän olevan paluu kehityksen varhaisvaiheisiin. Murrosikäinen voi kapinoida ja kokea adoption epärealiteiksi. Hän tekee pesäeroa adoptioperheeseen, ystävien merkitys kasvaa ja maailma on mustavalkoinen. Nuori hakee viiteryhmäänsä niin valtaväestöstä kuin mahdollisista etnisistä vähemmistöistä. Samalla hän selvittelee suhdettaan biologiseen taustaansa.

Murrosikä antaakin nuorelle usein laajemman perspektiivin omaan taustaan ja rotuun. Biologiisiin sekä adoptiovanhempiin liittyvät kysymykset nousevat uudella tavalla esiin. Nuori joutuu pohtimaan myös esimerkiksi koulutus- kysymyksiä ja tulevaisuudensuunnitelmien tiellä olevia etnisiä tai rodullisia esteitä. Hän voi kapinoida ja hylätä adoptioperheen arvot, mutta samaan aikaan nuorella on tarve tuntea olonsa hyvin turvalliseksi.

Sirkka-Liisa Torniainen totesi, että adoptionuori saattaa joutua määrittämään identiteettinsä usein paljon biologista lasta voimakkaammin. Hänen on saatava ottaa itsenäisyytensä. Suuri osa adoptiovanhemmista saattaa vaikka tiedostamattaan toivoa lapsen muistut- tavan heitä.

Mistä löytää itsensä kaltainen?

Nuori saattaa pohtia suhdettaan biologiisiin vanhempiinsa myös fertiliteetin kautta. Ryhmään kuulumisen on nuorelle tärkeää, mutta samaan aikaan hän voi kokea olevansa ryhmässä erilainen kuin muut. Oma rotu kiehtoo, ja Torniainen korosti, että nuoren on saatava omasta rodustaan monipuolinen kuva, joka pitää sisällään myös negatiivisia asioita.

Ulkonäöltään erilaista nuorta ei saa mitata länsimaisilla standardeilla. Media voi lisätä ulkonäöltään erilaisen nuoren ulkonäköpaineita suuresti. Etninen tausta saattaa lisätä myös nuoren seurustelusuhteisiin liittyviä paineita. Seurustelusuhteisiin voivat vaikuttaa myös nuoren adoptiotaustasta kumpuavat, seksuaalisuuteen liittyvät pelot.

Kahdet vanhemmat

Murrosikäinen adoptoitu saattaa projisoida adoptioäitiin biologiseen äitiinsä kohdistamia tunteita. Murrosiän tempuista huolimatta nuori odottaa vanhemmiltaan läsnäoloa ja tukea esimerkiksi kiinnostuksessaan omiin juuriinsa.

Nuori tarvitsee vanhemmiltaan myös erilaisia roolimalleja sekä pääsyä niihin. Voidakseen kokea itsensä hyväksytyksi hänelle on tärkeää mieltää, että asiat voidaan tehdä monella tavalla.

Adoptionuori ja puuttuva kieli

Koulupsykologi **Raija Regnell** kertoi kokemuksistaan koulupsykolo-

gina ja adoptioäitinä. Hänen mukaansa adoptiolapsi on aina kielellisesti biologista lasta heikommin kehittynyt. Viimeistään yläasteella tämä poikii ongelmia ja yhteydenottoja koulupsykologisiin. Adoptoidulta nuorelta puuttuvat usein sanat kuvaamaan omaa sisäistä maailmaa, ja kielen vajavuudet seuraavat mukana koko elämän. Hänen on haasteellista puhua abstraktista ja vaikeasta, koska sanat sen ilmaisemiseen puuttuvat. Vanhemman on vaikea olla nuoren keskustelukumppani, koska nuori saattaa vastata aggressiolla tai vaikenemisella. Vanhempi ei tosin aina edes ole oikea keskustelukumppani ahdistuneelle nuorelle, jonka sisällä veloo kaaos.

Nuori elää kahdessa kehossa; psyykkisessä ja fyysisessä. Hänen on vaikea verrata itseään muihin ja hän tarvitsee apua prosessinsa läpikäymiseen. Hänen on saatava olla pieni ja avuton. Sisäiset ristiriidat lisäävät myös alemmuudentuntoja. Negatiiviseksi koetut piirteet omassa itsessä projisoidaan usein biologiisiin vanhempiin. Tässä on vaaransa, sillä nuori saattaa ajautua esimerkiksi vaarallisiin seksuaalisuhteisiin pyrkiesään varmistamaan, että on hyvä ja riittävä.

Regnell totesi nuoren voivan kärsiä myös onnistumisen pelosta. Hän saattaa jatkaa negatiivista toimintaa osoittaakseen, ettei onnistu missään, vaikka vanhemmat kuinka yrittäisivät todistaa muuta. Nuori testaa vanhempiaan: luopuvatko nämä hänestä, jos hän on vaikea?

Nuoren prosessien keskellä moni adoptiovanhempi uupuu, ja Raija Regnell mainitsi monen adoptiovanhemman olevan masentunut. Adoptiovanhemmat vaativat itseltään paljon, ja omat haasteensa adoptionuoren murrosikään tuo ammattitaitoisien avun puute. Ammattilaisen voi olla vaikea ymmärtää, mitä vanhempi kokee lapsen voidessa huonosti. Rakkaus ja hyväksyntäkään eivät poista adoptoidun varhaisia kokemuksia ja tunnetta sisäisestä erilaisuudesta.